

PAPIK ORSOLYA

Agrárjogi Tanszék

Témavezető: dr. Kurucz Mihály tanszékvezető habil. egyetemi docens

AZ AGRÁRSZERZŐDÉSEK JELLEMZŐI A SZERZŐDÉSI TÍPUSALKOTÁS KÉRDÉSKÖRÉRE TEKINTETTEL

I. Bevezető gondolatok

Hazánk természeti adottságait megvizsgálva klasszikusan agrárországnak tekinthetjük, az ország területének jelentős része mezőgazdasági termelésre alkalmas. A mezőgazdaság évszázadokon keresztül a legfőbb gazdasági ágazat volt. Hazánk a török hódoltság, majd az Osztrák-Magyar Monarchia korában is ezen birodalmak éléstáraként szolgált.¹ Az egy lakosra jutó 0,6 ha mezőgazdasági földterülettel hazánk Európa legjobb földellátottságú országai közé tartozik. Bár az utóbbi években mind a mezőgazdaság, mind pedig az élelmiszeripar veszített a részesedéséből, az agrobiznisz azért még továbbra is a nemzetgazdaság egyik legmeghatározóbb szereplője.² Ilyen adottságok mellett az agrárjognak és az agrárpolitikának kiemelt szerep jut még napjainkban is. Az agrárjog, mint a közjog és a magánjog vegyülése folytán kialakuló speciális jogág önállóságához nem fér kétség.³ Egy jogág tárgyát pedig elsősorban azok az életviszonyok alkotják, amelyeket a jogág szabályoz a sajátos módszereivel. Az agrárjog esetében a viszonyok a mező és erdőgazdasági hasznosítású földhöz, a mezőgazdasági termékhez vagy élelmiszerhez, illetve az ezeket használó és előállító mezőgazdasági termelőhöz vagy mezőgazdasági üzemhez kapcsolódnak. Olyan jogterület ez, amely alapvetően magánjogi alapokon nyugszik, de a magánjogi privátautonómia korlátozásokkal terhelt. A korlátozások hátterében végső soron a föld és a mezőgazdasági termék, mint szabályozási tárgy kiemelt jelentősége áll. Mivel a polgári jogi alapok markánsan jelen vannak az agrárjogban, így a polgári jogi dogmatika és fogalomhasználat alkalmas lehet bizonyos agrárjogi jogviszonyok elemzésére is. Az agrár-életviszonyok egy része statikus, a fennálló állapotok megőrzését, a javak élvezetét biztosító abszolút szerkezetű jogviszony. Már itt megfigyelhetjük azonban a polgári jogtól való eltérést és az annak hátterében álló erőteljes közjogi korlátozást. A polgári jogi szabályozás a tulajdonos számára megadja azt a

---

¹ PAP 2007. részletesen lásd: http://elib.kkf.hu/edip/D_13863.pdf (2015. július 13.)

² KOVÁCS 2010. 17.

³ Az agrárjog fogalmáról és dogmatikai alapvetéseiről részletesen lásd: KURUCZ 2007. 42.; továbbá SZILÁGYI 2004.; SZILÁGYI 2006.; SZILÁGYI 2007. 112-121.; SZILÁGYI 2008a.; valamint SZILÁGYI 2010A. 535-544.; SZILÁGYI 2010b.; továbbá TANKA 2005. 394-404.; FODOR 2005.; BOBVOS – HEGYES 2011.; BOBVOS – HEGYES 2014.

szabadságot, hogy tulajdonával azt tegyen, amit akar, eldöntheti, használja-e a tulajdonában álló dolgot, avagy sem, meghatározhatja azt, milyen módon használja azt, a tulajdonos döntésének egyetlen korlátja a rendeltetésszerű joggyakorlás kötelezettsége. Ezzel szemben a tulajdonjog funkciója az agrárjogban a használatnak alárendelt. Így ha a tulajdonjog tárgya mezőgazdasági hasznosítású föld, akkor a tulajdonosnak eleget kell tennie a földhasznosítási kötelezettségnek, azaz a földet művelési ágának megfelelően meg kell művelnie, de legalábbis a gyomnövények megtelepedését meg kell akadályoznia.⁴ Amennyiben ennek a kötelezettségnek nem tesz eleget, úgy földvédelmi bírságot köteles fizetni.⁵

Az életviszonyok másik és igen jelentős része a dinamikus viszonyokat szabályozó relatív szerkezetű jogviszony, a kötelelem.⁶ A kötelelemkeletkeztető tényállások egyik leggyakoribb és az agráriumban is jelentős szerephez jutó formája pedig a szerződés. Ahogyan azt fentiekben, az abszolút szerkezetű földtulajdon esetében megfigyelhettük, a magánjogi autonómia mindenhatóságát megtörte a közjog, és ez a tendencia nagyon élesen megfigyelhető az agrárszerződések körében is. De beszélhetünk-e egyáltalán ma hazánkban agrárszerződésekről? Hiszen a magánjogi kódexben ilyen fejezettel nem találkozunk. Ha igen, akkor mely szerződések tartozhatnak közéjük, milyen ismervek alapján és milyen jogszabályok szabályozzák azokat?

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozik elsősorban a jelen tanulmány, hiszen az agrártermelés az emberi lét alapja, ebből adódóan jelentősége nem hanyagolható el sem a termék előállító országokban, sem azokban, amelyek adottságaik vagy egyéb okok miatt elsősorban más országokból szerzik be a termékeket, az élelmiszert.

II. Agrárszerződés, mint önálló szerződéstípus

1. Gondolatok az agrárszerződések csokorba szedése kapcsán

Hazánkban – ellentétben például Franciaországgal – nem született önálló rurális kódex, amely megadná az agrárszektor működésének jogi keretét. A jogág vegyes szakjogági jellegéből adódóan szép számban találhatunk kögens, közjogi szabályokat, többek között az agrárigazgatás vagy a vidékfejlesztés⁷, illetve az agrártámogatások kapcsán. A közjogi szerződések⁸ mellett az alapvetően magánjoginak hitt szerződéses kapcsolatokba is beférkőzik a közjog. Amennyiben ugyanis az ingatlan adásvételi szerződésünk tárgya mező-erdőgazdasági hasznosítású föld, úgy a Ptk. és a XXV. számú Polgári Elvi Döntés az

---

⁴ 2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről 5. § (1)

⁵ U.o. 24. § és 25. §

⁶ Részletesen lásd: EÖRSI 1979. 11-15.; valamint BESENYEI 2012. 15-20; valamint BÍRÓ 2010. 20-44.; CSÉCSY-CSÉCSY-SZIKORA 2008. 11-14.; JOBBÁGYI-FAZEKAS 2010. 23-28.

⁷ Részletesen lásd: OLAJOS 2008a. 503., OLAJOS 2008b. 263, OLAJOS 2010. 423-441.; CZIBERE 2013.; VARGA 2012.; BUDAY 2001.; SZILÁGYI 2008b. 65-93.; SZILÁGYI 2010c. 265-296.; HEGYES 2011. 95-108.

⁸ OLAJOS 2011. 503-514.

ingatlan-átruházási szerződés érvényességéről előírásai kiegészülnek a 2013. évi CXXII. törvény kógens rendelkezéseivel. Így a jogszabály korlátozza a földet megszerzhető személyek alanyi körét,⁹ alakítja a szerződés tartalmát, hiszen a földet megszerző személynek az átruházásról szóló szerződésben, közokiratban vagy teljes bizonyítóerejű magánokiratban vállalnia kell, hogy a földet maga használja, használatát másnak nem engedi át. Ennek során eleget tesz a földhasznosítási kötelezettségnek, továbbá vállalja, hogy a földet a tulajdonszerzéstől számított 5 évig nem idegeníti el,¹⁰ nincs fennálló földhasználati díjtartozása,¹¹ illetve a szerzést megelőző 5 éven belül nem állapították meg, hogy a szerzési korlátozások megkerülésére irányuló jogügyletet kötött.¹² Sőt, ha a kérdéses ingatlan nemcsak termőföld, de ráadásul különleges termőföld mint az erdő, úgy további jogszabályi rendelkezései szorítják meg a jogalkalmazó kezét.

Egy önálló agrárjogi kódex megalkotása, amely összefoglalja az agrárszektor működésének teljes jogszabályi keretét természetesen óriási feladat. Mindazonáltal az agrárszerződések speciális jogi természetének vizsgálata, az e körbe tartozó szerződések leltározása praktikus útmutatót jelenthet a jogalkalmazás számára, hiszen napjainkban is szép számmal kötnek földadásvételi vagy mezőgazdasági termékértékesítési szerződések. A hatályos Polgári Törvénykönyv a haszonbérlet, illetve az egykori mezőgazdasági termékértékesítési szerződés megmaradó szabályait tartalmazza, így viszonylag szűkmarkúan bánik az agrárszerződésekkel. Bár a típusalkotás célja sok esetben csak az orientáció, azaz a jogalkalmazók segítése a megfelelő tartalmú jognyilatkozat elkészítésekor, mégis érdemes néhány gondolat erejéig kitérnünk a szerződéses típusalkotás kérdéseire, és annak logikáját követve az agrárszerződések típusának vizsgálatára.

2. A típusalkotás kérdései történeti viszonylatban

A szerződési típusalkotás kérdéskörének vizsgálatánál egészen a preklasszikus és klasszikus¹³ római magánjoghoz kell visszanyúlnunk. A római magánjogot a keresetjogi szemlélet hatotta át, azaz nem alanyi jogokban gondolkodtak, hanem keresetekben, actiókban, az anyagi jogszabályok keresetjogi megfogalmazásban jelentek meg. Így nem csoda, hogy ebben az időszakban az ügyletfajták meghatározása azonos volt az actiók meghatározásával. „A római szerződési jog tipizálása az actiók kategorizálására támaszkodott.”¹⁴ Vékás Lajos *A szerződési rendszer fejlődési csomópontjai* című

⁹2013. évi CXXII. törvény a mező-és erdőgazdasági földek forgalmáról (továbbiakban Földforgalmi tv.) 9-11. §

¹⁰Földforgalmi tv. 13. §

¹¹Földforgalmi tv. 14. § (1)

¹²Földforgalmi tv. 10. § (2) A szerzési korlátozások megkerülésének feltárásáról és megakadályozásáról önálló törvény, a 2014. évi VII. törvény is rendelkezik.

¹³A római jogtörténet korszakairól lásd: MARTON 1957. 7-46.; MOLNÁR-JAKAB 2012. 20.; FÖLDI -HAMZA 2013. 14-15.; ZLINSZKY 2014. 17-18.

¹⁴SUNDBERG 1963. 127.

munkájában így fogalmaz: „A formuláris eljárás szerződéses actiói ugyanazt fejezték ki processzuális megközelítésben, amit a szerződéstípusok az anyagi jog nyelvén, azaz alanyi jogok megfogalmazásában.” A formális eljárásban¹⁵ a formula intentiója¹⁶ pontosan meghatározta azokat a tényeket és jogi kérdéseket, melyeket a felperesnek bizonyítania kellett ahhoz, hogy pernyertes lehessen. A formulának ez az alkatrésze szükségszerűen általános megfogalmazást használt, túlmutatott a konkrét tényálláson, viszont megragadta az adott jogügylet sajátosságait és elhatárolta azt a többi hasonló ügylettől. A római eljárásjogi fejlődésben több eljárástípus váltotta egymást, és a fejlődés utolsó lépcsőfokaként az eljárásjogi köntös eldobása is bekövetkezett a *cognitiós eljárás* kialakulásával. A *cognitiós eljárás* eleinte a formuláris eljárás mellett, majd a későbbiekben – a formulák használatának 342-ben történő betiltását követően – a praetori eljárás helyett alkalmazták. A császári eljárás már egységes, hivatalnokbíró előtt lefolyó eljárás volt, amely a modern eljárásjogok előzményének tekinthető.¹⁷ Az új peres eljárásban nem volt szükség többé az actiókra, így a puszta anyagi jogi igény maradt meg csupán.¹⁸ Láthatjuk tehát, hogy a szerződési típusok megjelenése a római jog hagyatéka, ahol az eljárási jogba burkoltan jelentek meg az első szerződéstípusok. Bár ez a fajta eljárási köntös egyben szerződési típuskényszert is jelentett, de a *stipulatio* alkalmazása és a tényállások szélesítése rugalmasságot kölcsönzött a rendszernek.¹⁹ Vélhetőleg a négy klasszikus konszenzuálszerződés és a reálszerződések az ügyletkötők jelentős részének igényét kiszolgálta, a végső esetben pedig a már említett *stipulatio*s forma is rendelkezésre állt.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy ezt követően a jogfejlődés folyamán egyre csökkent a különböző szerződési típusoknak a jelentősége. Hiszen egy hosszú, mintegy a 18. századig tartó folyamat eredményeként a kontinentális magánjog eljut a szerződések általánosan kötelező jellegének az elismeréséhez. Döntő jelentőségű ez, hiszen míg korábban a típusnak megfelelés jelentett jogi védelmet a szerződő feleknek, addig a „minden szerződést szankcionáló jogelv”²⁰ kialakulása sokkal szabadabb, rugalmasabb környezetet teremt a résztvevők számára. Már a klasszikus korban is felmerülhettek olyan formátlan megállapodások, ahol a fél jogi védelem nélkül maradt – *actio locati*²¹ vagy *conducti*²² igénybevételére nem volt lehetőség stb. –, de a posztklasszikus kor már erre is kidolgozott bizonyos megoldási módozatokat, példaként említhetjük a *praescriptis verbis*

¹⁵ A legis actiós eljárást az idők folyamán felváltotta a formuláris eljárás. A *lex Aebutia* a régi civiljogi eljárás mellett a polgárok egymás közötti jogvitáiban is alkalmazhatóvá tette azt az eljárást, amelyet alapvetően a praetor peregrinus fejlesztett ki a polgárok és a peregrinusok egymás közötti jogvitáiban. FÖLDI-HAMZA 2013. 171.

¹⁶ A formuláris eljárás a praetornak az esküdtbíróhoz intézett mondatai (formula) után kapta a nevét, amely két mondatból állt, az esküdtbíró kinevezéséből és egy hosszabb feltételes mondatból. A formulának elkülöníthető rendes és rendkívüli alkatrészei. Az intentio, mint rendes alkatrész a felperes követelését rögzítette és előírta, hogy mit kell bizonyítania ahhoz, hogy pernyertes lehessen. FÖLDI-HAMZA 2013. 172.

¹⁷ FÖLDI-HAMZA 2013. 187.

¹⁸ VÉKÁS 1977. 29-30.

¹⁹ VÉKÁS 1977. 31.

²⁰ VÉKÁS 1977. 62.

²¹ Az *actio locati*ról részletesen lásd: FÖLDI-HAMZA 2015. 183., 526., 529., 532.

²² Az *actio conducti*ról részletesen lásd: FÖLDI-HAMZA 2015. 183., 527., 529., 532.

actiókat.²³ „A posztklasszikus kor fejleményei mind arra vallottak tehát, hogy a jogilag kötelező ügyletek és a puszta pactumok közötti megkülönböztetés talaját vesztí.”²⁴ De mindezen gyakorlati és praktikus megoldások mellett azért a római magánjogban nem beszélhetünk a szerződések általános kötelező erejének az elismeréséről. A jusziniánuszi kodifikáció természetesen fenntartotta a „nudum pactum” elvét,²⁵ így a fejlődés következő lépcsőfoka váratott magára. Földi András és Hamza Gábor *A római jog története és intézményei* című művükben is így fogalmaznak: „Mindezek ellenére végeredményben még a iustinianusi kodifikációban, tehát az ókori római jog fejlődésének lezárásakor is azt találjuk, hogy csak az a contractus, amit a jog konkrétan és taxatívén ilyennek minősít. A rómaiak tehát a formátlan megállapodást (pactum, pactio) és a joghatással bíró szerződést (contractus) még ekkor sem ismerték el teljesen egyenlőnek egymással. Még mindig kísértett ugyanis az archaikus jognak az az elve, hogy a megállapodások kötelező ereje nem pusztán a felek akaratának találkozásában (tehát egy bizonyos értelemben véve szubjektív elemben) keresendő, hanem az akaratnyilatkozat formájában vagy egy ahhoz kapcsolódó külső, objektív, rendszerint alakszerű tényben.”²⁶

A szerződések megváltozott szerepköre elsőként a 18-19. század fordulóján megalkotott kódexekben jelenik meg. A porosz Landrecht, az Osztrák Polgári Törvénykönyv és a Code Civil is a megállapodások kötelező erejének elvi tételéből indul ki. Az idáig tartó hosszas fejlődési folyamatban szerepet kapott természetesen a gazdasági szükségszerűség, a bírói joggyakorlat fejlesztő szerepe és mindezek elméleti megalapozása és alátámasztásaként a természetjogi szemlélet térhódítása. A középkor első néhány évszázadában nem jelentkezett gazdasági igény, amely a jog segítségét kérte volna, ám a 12. században az élénkülő kereskedelem igényei már a jogirodalomban is érezhetővé váltak. Amíg glosszátorok kitarítottak a iustinianusi – a contractust és a pactumot megkülönböztető – szemlélet mellett, addig az egyházi büntető ítélkezésben Aquinói Tamás nyomán fokozatosan előtérbe kerültek a formátlan ígéretek morális kötőerejét hangsúlyozó elvek. A polgári ítélkezésbe azonban sokkal nehezebben küzdötte be magát ez az elv, sokkal erőteljesebben tartotta magát a római jogi örökség. A kereskedelem azonban a 14. században már egyértelműen igényelte a formátlan megállapodások jogi kötőerejének az elismerését, így a kereskedelmi bíróságok (curia mercatorum) előtt már eredményesen lehetett hivatkozni erre is, és ezt a méltányosság elvéből következő gyakorlatot Bartolus és Baldus és több más kommentátor is elismerte. Az általános szerződésfogalom elméleti megalapozását a természetjog legnagyobb hatású gondolkodói, Grotius, Pufendorf és Thomasius fektették le. Grotius *A háború és béke jogáról* című művében leszögezi: „Semmi sem felel meg annyira az emberi tisztességnek, minthogy az egymás között létrejött megegyezéseket meg kell tartani.”²⁷

²³ FÖLDI-HAMZA 2015. 507. A témáról részletesen lásd: VÁRADI 2007. 317-343.

²⁴ VÉKÁS 1977. 66.

²⁵ Az elv azt takarja, hogy a civilis causával nem rendelkező, pusztán megállapodások a római magánjog fejlődésének egyetlen szakaszában sem minősültek contractusnak és alapvetően peresíthetetlenek voltak. Részleteket lásd: FÖLDI-HAMZA 2015. 543.

²⁶ FÖLDI-HAMZA 2015. 476.

²⁷ GROTIUS 1960. 202.

Láthatjuk tehát, hogy több évszázadnyi típuskényszert követően a 18. századig tartó szellemi párharcban alakult ki a ma ismert szerződési szabadság tétele. A fent említett három kódex, bár rendkívül különböző, mégis elvi szinten rögzítik a pactum és contractus közötti megkülönböztetés elvetését, az innominát szerződések jelentőségét, valamint a felek egyező akaratának szerepéhez juttatását.

3. Szerződési típusok a hatályos joganyagban és az agrárszerződések

Az így kialakult új szemléletmód valójában teljes mértékben átalakítja szerződéses típusok jelentőségét, hiszen innentől kezdve a jog a szerződéstípusokkal csak segítséget nyújt, mintákkal szolgál a vagyoni forgalomban részt vevők és az ítélkezés számára. Míg korábban a típushoz tartozás jelenthetett jogi védelmet a felek a számára, most már a védelem általában véve illette meg a szerződő feleket. Olyan újfajta és azóta is élő elv ez, mely maximálisan teret enged a magánkezdeményezésnek. Ennek gyakorlati tükröződéseként a nagy kódexekben már különválasztották a valamennyi szerződés vonatkozásában alkalmazható szabályokat, és azokat, amelyeket csak egyes szerződésre rendeltek alkalmazni. Szintén kiemelkedő jelentőségűnek tekinthető az is, hogy a szerződésekre vonatkozó szabályok esetén általánossá válik a diszpozitivitás.

A szemléletváltás kodifikációs építőelemként a ma hatályos hazai magánjogi kódexet is áthatja. A Ptk. a kötelmek általános szabályai között helyezi el a diszpozitivitás tételét.²⁸ A jogalkotó úgy ítélte meg, hogy a kötelmek körében – legyen szó akár szerződésről, akár más kötelemkeletkeztető tényről – általánosságban is elfogadható, hogy a felek a törvényben rögzített szabályoktól eltérjenek. Ez elsősorban a kötelmi jogviszonyok relatív szerkezetével magyarázható, vagyis azzal, hogy személy szerint azonosított jogalanyok között áll fenn a jogviszony, így ezek a felek képesek arra, hogy egymással egyetértésben helyezték eltérő szabályok alá jogviszonyukat. A kötelmek legfontosabb forrása pedig egyértelműen a szerződés, így a kodifikátorok a kötelmi könyvön belül természetesen igen hangsúlyos részt szenteltek ennek, azon belül is különválasztva – akárcsak a fent említett nagy kódexekben – a szerződések általános szabályait, valamint az egyes szerződéstípusokra alkalmazandó normákat. A jogalkotó a szerződések általános szabályai között helyezi el azokat az elveket, amelyek az egész szerződési jogban érvényesülnek. A Ptk. három kifejezetten szerződési jogi alapelvet állít fel, amelyek közül témánk szempontjából a szerződési szabadság elve a legjelentősebb, de a gyakorlatban szintén elkerülhetetlen a visszterhesség vélelme és a szerződő felek együttműködésének követelménye.²⁹

A Ptk. a szerződési szabadság elvét – a piacgazdaság követelményeinek megfelelően – a szerződési jog alapelvei közül elsőként emeli ki. A szerződési szabadság három részből tevődik össze, mégpedig:

---

²⁸ Ptk. 6:1. § (3) bekezdés

²⁹ Ptk. 6:59. §, 6:61. §, továbbá 6:62. §

- a szerződéskötési elhatározás szabadsága,
- a szerződő partner megválasztásának szabadsága, és
- a szerződési tartalom alakításának szabadsága.

A szerződéskötési elhatározás szabadsága azt jelenti, hogy a magánjog alanyai önként döntenek arról, hogy kívánnak-e szerződést kötni.³⁰ A partnerválasztás szabadságának jelentése pedig, hogy a magánjog alanyai maguk határozzák meg, hogy kivel kívánják megkötni a szerződést. Ez a szabadság még szerződéskötési kötelezettség előírása esetén is érvényesülhet bizonyos helyzetekben. A szerződési szabadság harmadik része a tartalom kialakításának szabadság. A Ptk. abból indul ki, hogy jogalanyok hatékonyan tudják érdekeiket képviselni és érvényesíteni, ezért a magánjognak csak a lehető legszűkebb körben kell beavatkoznia. Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy a szerződő felek szükségleteik és érdekeik kölcsönös egyeztetése alapján határozzák meg szerződésük tartalmát. Maga a Ptk. Kommentárja is így fogalmaz e kérdéskörben: „*A tartalmi szabadság keretében a Ptk. elismeri a típuszabadságot. Ezért a szerződéstípusok normái körében a törvény csupán mintákat kíván nyújtani a felek számára. A kínált mintákat a felek szabadon változtathatják. Ez lehetséges úgy, hogy megállapodásukat több nevesített szerződés elemeiből állítják össze: vegyes szerződést*³¹ (például adásvétellel vegyes vállalkozási szerződést vagy ajándékozással vegyes adásvételi szerződést) kötnek. Megállapodhatnak a felek úgy is, hogy szerződésük egyik nevesített szerződéstípusnak sem felel meg: atipikus,³² innominát szerződés.”³³

A fenti gondolatmenetet követve eljuthatunk arra a következtetésre, hogy a típusalkotás relatív, a típusképző ismérv megválasztása alapján a szerződési típusok, csoportok igen széles skáláját alakíthatjuk ki. A pandektista típusalkotás rendező elve a szerződés tartalma, a felek szerződésében meghatározott főszolgáltatás kötelezettje által tanúsítandó magatartás szerinti típusképzés, amely a hatályos magánjogi kódexet is meghatározza. Természetesen a típusalkotás más rendező elveket is követhetne, hiszen kategóriák alkothatók a szerződés tárgya vagy alanya szerint is. A magánjogi kódexben tehát csak akkor találkozhatnánk külön agrárszerződések kategóriával, amennyiben a jogalkotó más rendezőelvet követett volna.

---

³⁰ Természetesen kivételesen megjelenik a szerződéskötési kötelezettség is, többek között a gépjármű üzembentartók esetén, vagy meghatározott szakmák, foglalkozások képviselőinek esetében.

³¹ Vegyes szerződésekről részletesen lásd: VILLÁNYI 1942.

³² Az atipikus szerződésekről részletesen lásd: MISKOLCZI BODNÁR 1977. 3-11.; CSÉCSY 2008. 269-281.; PAPP 2009. 161.; FÉZER 2013. 9-14.

³³ A Legfelsőbb Bíróság az EBH 2007.1608 elvi határozatban megállapítja, hogy a magyar jog nem ismer típuskényszert.

III. Záró gondolatok

Amennyiben az agrárszerződések, mint önálló szerződéstípus, szerződéscsalád típusképző ismérveit keressük, elsősorban a jogviszony alanyaiban és tárgyában rejlő sajátosságokat kell megvizsgálnunk. A szerződés alanya egyik oldalon ugyanis mezőgazdasági termelő, vagy mezőgazdasági üzem,³⁴ másik oldalon pedig a termeltető, felvásárló, feldolgozó vállalat, szövetkezet, közraktár vagy biztosító stb. A szerződés közvetlen tárgya nem más, mint az emberi magatartás, amely a föld hasznosítására, mezőgazdasági termék előállítására, feldolgozására, értékesítésére, raktározására irányul.³⁵ A szerződések közvetett tárgya pedig minden esetben speciális dolog, mező-erdőgazdasági hasznosítású föld, mezőgazdasági termék, amely kiemelt jelentőségénél fogva a klasszikus polgári jogi szabályozási rendszerből némiképp kiemeli a jogviszonyt. Míg a mezőgazdasági termékre a polgári jogban elhasználható-elfogyasztható (res consumptibilis), illetőleg helyettesíthető (res fungibilis) dologként tekintenek, addig az agrárjogban, és így az agrárszerződésekben a termék előállítása személyi és tárgyi, termelési, forgalmazási viszonyainak feltételei nyernek szabályozást, a közbiztonság és a közegészségügy³⁶ céljának alárendelten. Így érzékelhetjük azt a kevert szabályozási mechanizmust is, ami álláspontom szerint szintén az agrárszerződések legfontosabb jellemzőjeként emelhető ki, miszerint a magánjogi tényállások közigazgatási normákkal itatódnak át.

Amennyiben tehát az agrárszerződés, mint szerződéstípus jellemzőit kívánjuk meghatározni, úgy egyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy a jogviszony alanya és közvetett tárgya, azaz a mezőgazdasági termelő, mezőgazdasági üzem, mezőgazdasági termék és termőföld már előrevetíti az agrárjogi elemet, amelyhez szükségszerűen kapcsolódik a vegyes szabályozási struktúra. A továbbiakban tehát ezeket a speciális jogalanyokat és tárgyakat kell áttekintenünk, hogy az agrárszerződések rendszeréről akár csak vázlatos áttekintést tudjunk adni.

Felhasznált irodalom

BESZNYEI Lajos: Kötelmi Jog Általános Rész, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2012.

BÍRÓ György: Kötelmi Jog. Közös Szabályok. Szerződéstan. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010.

BOBVOS Pál – HEGYES Péter: Földjogi szabályozások. Egyetemi jegyzet, JATEpress, Szeged, 2014.

BOBVOS Pál – HEGYES Péter: Agrárjog. Egyetemi jegyzet, JATEpress, Szeged, 2011.

---

³⁴ Az agrárüzem vonatkozóan részletesen ld: KURUCZ 1999. 14., továbbá ORLOVITS 2008. 364. valamint KURUCZ 2012. 119.

³⁵ KURUCZ 1999. 175.

³⁶ Az élelmiszerbiztonsági és közegészségügyi szabályok napjainkban a mezőgazdasági termékek teljes pályáját lefedik, a témáról részletesen lásd: KOMÁRI 2008. 3-25., továbbá TAHYNE KOVÁCS 2013. 99-116.

BUDAY-SÁNTHA Attila: Agrárpolitika-vidékpolitika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001.

CZIBERE Ibolya: Fejlesztéspolitika, vidékfejlesztés. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2013.

CSÉCSY György: A szellemi alkotások jogának atipikus szerződesei és az új Ptk. In: Pusztahelyi Réka (szerk.) A magánjogi kodifikáció eredményei. Tanulmánykötet, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2008.

CSÉCSY Andrea – CSÉCSY György – SZIKORA Veronika: Kötelmi jogi alapok. Center-Print Kft., Debrecen, 2008.

EÖRSI Gyula: Kötelmi jog. Általános rész. Tankönyvkiadó, Budapest, 1979.

FÉZER Tamás: Megfosztja-e a kodifikáció atipikus jellegűktől az atipikus szerződéseket? In: Papp Tekla (szerk.): Atipikus szerződések: V. hallgatói fórum. Konferencia helye, ideje: Szeged, Magyarország, 2012.12.06, Lectum Kiadó, Szeged, 2013.

FODOR László: Agrárjog. Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből. Kossuth, Debrecen, 2005.

FÖLDI András – HAMZA Gábor: A római jog története és intézményei. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest, 2013.

FÖLDI András – HAMZA Gábor: A római jog története és intézményei. Oktató- és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2015.

HUGO GROTIUS: A háború és béke jogáról II. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960.

HEGYES Péter: Az agrár-és vidékfejlesztési támogatási jogviszonyok felelősségi szabályai, FORUM: PUBLICATIONES DOCTORANDORUM JURIDICORUM 1, 2011.

JOBBÁGYI Gábor – FAZEKAS Judit: Kötelmi jog. Szent István Társulat, Budapest, 2010.

KOMÁRI Ágnes: Gondolatok a GM-szervezetek jogi szabályozásáról, különös tekintettel az élelmiszerbiztonságra. *Agrár-és Környezetjog* 2008/6.

KOVÁCS Gábor: A mezőgazdasági szektor nemzetgazdasági jelentősége (A magyar agrobiznisz mérete és szerkezete), *Agrárgazdasági Információk*, 2010/9.

KURUCZ Mihály: Az agrárüzem. In: Vass János (szerk.): Agrárjog. Egyetemi jegyzet ELTE ÁJK, Osiris Kiadó, Budapest, 1999.

KURUCZ Mihály: Gondolatok egy üzemszabályozási törvény indokoltságáról. *Gazdálkodás* 2012. 56/2.

KURUCZ Mihály: Az agrárjog tárgya, fogalma, alapelvei és rendszere. *Agrár- és Környezetjog* 2007/2.

MARTON Géza: A római magánjog elemeinek tankönyve, intézmények. Tankönyvkiadó, Budapest, 1957.

MISKOLCZI BODNÁR Péter: Atipikus szerződések (Lízing, faktoring, franchise). *Gazdaság és Jog*, 5/1.

MOLNÁR Imre – JAKAB Éva: Római jog. Generál Nyomda Kft., Szeged, 2012.

OLAJOS István: A KAP második pillére, a vidékfejlesztés. In: Csák Csilla (szerk.): Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2010.

OLAJOS István (szerk.): Vidékfejlesztési politika támogatásának joga. Tananyag a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar munkaügyi és társadalombiztosítási igazgatás szakos hallgatói részére. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2008.

OLAJOS István: A vidékfejlesztési jog kialakulása és története. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2008.

OLAJOS István: A közjogi szerződés mint a támogatásokkal kapcsolatos jogalkalmazás egy útja. *Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio juridica et politica. Tomus 29/2*, 2011.

ORLOVITS Zsolt: A mezőgazdasági üzem fogalmának agrárjogi értelmezése. *Gazdálkodás* 52/4.

PAP Melinda: A magyar mezőgazdaság lehetőségei a XXI. században. http://elib.kkf.hu/edip/D_13863.pdf (2015.július 13.)

PAPP Tekla: Atipikus jelenségek szerződési jogunkban = Atypical phenomena in our Contract Law, Lectum Kiadó, Szeged, 2009.

Jacob SUNDBERG: The law of contracts: Jurisprudential writing in search of principles (Acta universitatis stockholmiensis), Almqvist & Wiksell, 1963.

SZILÁGYI János Ede: Az agrárjog dogmatikájának új alapjai: Útban a természeti erőforrások joga felé? *Jogtudományi Közlöny* 62. évf. /3.

SZILÁGYI János Ede: Gondolatok az agrárjog jogágiságával kapcsolatban. *Magyar Jog*, 51. évf. /9.

SZILÁGYI János Ede: Az agrárjog jogágisága, fejlődése, tárgya, módszere és rendszere, In: Csák Csilla (szerk.): Agrárjog I., Bíbor, Miskolc, 2004.

SZILÁGYI János Ede: Az agrárjog dogmatikája. In: Csák Csilla (szerk.): Agrárjog. A Közös Agrárpolitika megvalósulása Magyarországon. Novotni, Miskolc, 2008.

SZILÁGYI János Ede: Az agrárjog dogmatikai alapvetései. In: Csák Csilla (szerk.): Agrárjog: A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között, Novotni, Miskolc, 2010.

SZILÁGYI János Ede: Köztisztviselők az agrár- és vidékfejlesztésben. In: Csák Csilla (szerk.): Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2010.

SZILÁGYI János Ede: A vidékfejlesztés pénzügyi és intézményi rendszere a Közös Agrárpolitikában. In: Olajos István (szerk.): Vidékfejlesztési politika támogatásának joga. Tananyag a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar munkaügyi és társadalombiztosítási igazgatás szakos hallgatói részére, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2008.

TAHYNÉ KOVÁCS Ágnes: A GMO-jelölés jogi jelentősége és a '37-es számú javaslat' bukása. *Agrár- és Környezetjog* 2013/14.

TANKA Endre: Az agrárjog fogalma és helye a magyar jogrendszerben. *Magyar Jog*, 52. évf./7.

VARGA Eszter: Civil szervezetek szerepe a magyarországi vidékfejlesztésben. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest, 2012.

VÁRADI Ágnes: Az atipikus szerződések előzményei a római jogban: A praescriptis verbis actio fogalma és alkalmazása a római magánjog forrásaiban. In: Smuk Péter (szerk.) *Optimi nostri. Díjnyertes tudományos diákköri dolgozatok*, Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 2007.

VÉKÁS Lajos: A szerződési rendszer fejlődési csomópontjai, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.

VILLÁNYI László: Kötelmi típusok. Vegyes szerződések. In: Szladits Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Kötelmi jog különös része*, Grill Károly Könyvkiadó vállalata, Budapest, 1942.

ZLINSZKY János: *Ius privatum*. Szent István Társulat, Budapest, 2014.

***

FEATURES OF THE AGRICULTURAL CONTRACTS RELATING TO THE QUESTIONS OF THE CONTRACTUAL TYPE-CREATION

This study asks how have evolved the different types of contracts and what was their significance in historical context. The author reaches from the basics of the roman private law to the relativity of the types of contracts. Subsequently, in accordance with the principle of freedom of contract the study space through to the subject of agricultural contracts. Regarding to the importance of national agriculture and the particularities of agricultural products, the agricultural contracts require creation of special regulations, continuous revision of the rules and a strong role of judge made law in domestic legal developments. To illuminate the difference between a classic civil law contracts and agricultural contracts we must consider the specificities of agricultural law. It is a branch of law, which based on private law, but the private autonomy is restricted. The reason for its limitation is the special importance of the agricultural land and agricultural product as regulatory subject. Finally, the author marks out those specific principles, which could outline the group of agricultural contracts.